

КРИВОКЛЕТСТВО КАО БРАЧНА СМЕТЊА У ЦРНОГОРСКОМ ПРАВУ

Осим, мање више, познатих брачних сметњи ⁽¹⁾ црногорска пракса при крају XIX вијека конституише и неке посебне брачне сметње које су узрок ништавости брака а у то их доба нема у других народа. Наредбом Министарства унутрашњих дјела број 1781. од 14. децембра 1882. године, која је специјални пропис, одређено је да ће сваки: „... који се криво закуне бити лишен сваког грађанског права; од њега се неће ни један грађанин ове земље смјети оженити нити за њим дјевојку дати.“ ⁽²⁾ Уз Наредбу спроводи се и окружница Митрополита Висариона коју ће свештеници у капетанијама „... народу по црквама са Царски Двери читати и објашњавати. . . .“ ⁽³⁾ из чега се изводи закључак да је и црква признала кривоклетство као брачну сметњу. Наредба од 14. децембра 1882. године поновљена је Наредбом истог Министарства бр. 25. од 14. јануара 1883. године која у тач. 4. налаже капетанима „... кога год ухватите у кривоклетству, огласите га у вашу капетанију као кривоклетника и јавите свакоме да се од таквог кривоклетника не смије женити нити му ко смије своју кчер дати за жену“ ⁽⁴⁾.

Други писани прописи црногорске државе не говоре о кривоклетству као брачној сметњи. Законик Књаза Данила од 23. априла 1855. године који је у чл. 67. санкционисао канонско право православне цркве као важеће право у брачним односима ⁽⁵⁾ не познаје кривоклетство ни

(1) Поништење брака у Црној Гори бива у случају:

а) двојенства; б) кад момак није навршио 17. а дјевојка 15. година у вријеме вјенчања; в) ако је брак закључен са махнитим и лудим; г) кад је брак закључен са неспособним и немоћним за вршење брачних дужности; д) ако је вјенчање извршено са дјевојком отетом или путем страха, примораном на брак; е) ако је брак закључен са лицем подметнутим за чији идентитет невина страна докаже да није могла знати; ж) кад је брак закључен са злочинцем осуђеним на робију; (Архив Историјског института у Титограду, у даљем тексту АИИ, исписи из Богинићевог архива у Цавтату, даље БАЦ, ф. 236, Црквени одношаји, XVI, 15/42, 38, 39).

(2) Зборник судских закона, наредаба и међународних уговора по судској струци за Књажевину Црну Гору, II, Цетиње, 1912, 122, 123.

(3) Исто, 123.

(4) Исто, 126. Посебном Наредбом Министарства унутрашњих дјела, такође од 14. децембра 1882. године, забрањено је да ће свако „... у кривој клетви ко се ухвати, тај неће давати дацију, нити ће му суд судити, нити ће му ко смјети давати кчер и с њим се пријатељити. . . .“ На крају Наредбе речено је да је: „И Господин Митрополит писао. . . у овоме смислу на свештенике“ (Зборник судских закона. . . II, 119, 120).

(5) Зборник судских закона. . . II, 27—55.

као потпуну нити као условну брачну сметњу. О кривоклетству као брачној сметњи нема помена ни у Уставу православних консисторија у Књажевину Црној Гори ⁽⁶⁾ који је потврђен Законом о консисторији од 1. I 1904. године и тако, што се тиче уређења брака, стекао снагу државног Закона. Канонско право православне цркве држи кривоклетство за тежак гријех и преступ, било да је учињено у суду или изван њега. ⁽⁷⁾ Ово право, и поред обратног става црногорске цркве која се адаптира домаћим условима, не садржи кривоклетство као женидбену запреку ⁽⁸⁾. Треба стога одговорити на питање од куда формулисање кривоклетства као посебне брачне сметње у Црној Гори на крају XIX вијека. Да ли је ова установа самоника — домаћа или је пресађена са стране.

На дифamacију и дисквалификавање кривоклетника за јавне послове налази се у старом српском обичајном праву. По средњевјековном Статуту Будве која је била у саставу српске средњовјековне државе кривоклетник и издајник домовине се нијесу примали за свједоке у спору (Погл. CXIII, CXVII) ⁽⁹⁾. Грбаљски Статут, интересантан као споменик старог обичајног права, у чл. 9, одређује за кривоклетника казну да му се све „... изједе и попије“ ⁽¹⁰⁾. Црногорско обичајно право не допушта кривоклетнику да свједочи ⁽¹¹⁾. Међутим, на кривоклетство као брачну сметњу налазимо изричито у Законнику Цара Душана (за поротнике који се криво закуну „...ни да се ко за њихове удаје, ни да се од њих жени...“ — чл. 154). Традиција српског средњевјековног права у Црној Гори и Приморју била је особито жива. Црногорски владари су се легитимисали као следбеници немањићке — државноправне традиције. Не може бити сумње да је пропис чл. 154. Душановог Законика, посредно или непосредно, био узор црногорској законодавној пракси за утврђивање кривоклетства као посебне брачне сметње. Интересантно је знати који су чиниоци допринијели да ова установа тако позно доживи ренесансу у Црној Гори.

Заклетва је у Црној Гори акт светиње и сви се од ње прибојавају. Традиција заклетве живи и данас у свијести и свакодневној пракси Црно-

⁽⁶⁾ Устав православних консисторија у књажевину Црној Гори, издање државне штампарије, Цетиње, 1904. год.

⁽⁷⁾ Распис о томе да ће све брачне спорове решавати Консисторија (Зборник судских закона... II, 423).

⁽⁸⁾ АИИ, исписи из БАЦ, том. 236, XVI—15/42, Црквени одношаји, 58).

⁽⁹⁾ Н. Милаш, Православно црквено право, Задар 1890, 548—581. Иако није установљен као посебна брачна сметња, кривоклетство са може супсумирати под прописе канонског права православне цркве и Устава православних консисторија у Књажевину Црној Гори (чл. 174, тач. 6) који предвиђају осуду на тешку робију као условну запреку закључењу брака. Осуда на тешку робију је и по обичајном праву узрок „за недопустивост женидбе (АИИ, исписи из БАЦ, том. 236, XVI—15/42, 98). А за дјело кривоклетства предвиђена је „тешка робија“ („Онај ком је у грађанским парницама понуђена или судом досуђена заклетва, ако се са знањем криво закуне, да се као кривоклетник казни робијом до осам година и губитком грађанске части“ — параг. 266. Црногорског кривичног законика од 1906. године“).

⁽¹⁰⁾ Средњевјековни Статут Будве, издање СО Будва и Туристичког савеза Будве, Будва 1970.

⁽¹¹⁾ А. Соловјев, Грбаљска Жупа и Грбаљски Статут, Годишњица Н. Чупића, XL, Београд 1931, 34.

⁽¹²⁾ АИИ, исписи из БАЦ, ф. 236, XVI, 37 (поступак у суду), 31, 32.

гораца. Употреби заклетве прибјегава се у крајњој нужди, странка ће, била у праву или не, често одустати од спора да би избјегла заклетву. Кривоклетник бива омрзнут и средина га презири (13). И онда када се једно лице више пута куне, па се и право заклекло, његова морална подобност постаје сумњива и слабо му се вјерује.

Садржина заклетве кондензује у себе основне вредности једног примитивног сељачког друштва у коме је жељ за мушким породом јако изражена а сточарење и земљорадња су егзистентне гране привређивања. Црногорци се куну на синове, плод у њиви, стоку у торини. Дом је светиња и нема страшније клетве него за неког рећи „шљеме му се пропануло” што симболизује нестанак и „ископање” мушких потомака. Сам чин полагања заклетве држи се за гријех и често се помоћу текста заклетве тражи опроштај од божанства за гријех заклињања. Ради истицања њене важности и да се боље запамти, заклетва је заофенута у формализам и религиозни ритуал, некад је полагана и у цркви (14).

Народ вјерује да је заклетва божанског порекла и да су иза ње санкције религиозног карактера. Претпоставља се да је свачија заклетва истинита (15). Деси ли се обратно да се неко криво закуне тај ће се „завадити са Богом”. Њега ће кад-тад стићи последице кривоклетства и на овом и на оном свијету. Ако клетвеника, последице положене заклетве за-деси каква несрећа (утре му се пород, гром удари у њиву истоку), живи се у увјерењу да га је стигла крива заклетва. И кад неко неког прокуне постоји бојазан и од такве клетве (16).

Кривоклетник је „на злу гласу”. Њему се у приватноправним односима ништа не вјерује. Недостојан је за обављање послова од општег интереса. Ако главар изврши „злочин кривоклетства” тражиће се његова смјена. Васојевићи су тражили од књаза Данила да одузме капетанство Шиљу Шћепанову Драговићу јер се овај криво заклекло (17). Лагати је у Црној Гори стидно. За свједока се прима лице које је морално не-

(13) „Мучно се Црногорац куне, пише секретар Књаза Данила В. М. Г. Медаковић. Од клетве и уклана боји се он као од живог огња. Чешће је радњи Црногорац и штетовати но се клети то крив то прав, а лукаво се заклетви држи да је највећа срамота и греота...”, кривоклетнику „се више нигда и ништа не вјерује...” (Живот и обичаји Црногораца, Нови Сад 1860, стр. 136, 138).

(14) У једном запису краја XIX вијека имамо примјер колективног заклињања сељана из доње Зете, поводом краће пчела у селу. Старац, у име села, изговара а сељаци за њим понављају заклетву „... Ко украо пчелу нашега брата и комшије да Бог да му се свака ствар скаменила као овај студени камен... наредио Бог да му се руке осуше као ова палица... у његовој кући, на његовој њиви, у његовој горини не би било берићета... а нама нека милостиви Бог опрости што смо морали да се гријешимо и стављамо амин” (Правни зборник Подгорица, август — септембар 1933, 126). Или, свједоци се куну у цркви држећи сваки руке на глави свога мушког дјетета и изговарају текст заклетве: „Бог наредио скаменило ми се дијете у жени, теле у краву, у моју баштину траг мој да ми погине”, ако истину не говорио (Архив Историјског института Титоград, списи из БАЦ, ф. 236, XVI, 37 (поступак у суду) 31, 32).

(15) Не само у Црногораца већ и у сусједних Арбанаса „... муди вјерују и најобичнијој клетви а камоли оној у цркви и пред скупом племена” (А. Јовићевић, Малесија, СЕЗ, књ. 15, Београд 1923, 93, 94).

(16) У народу живе усмене гдје је кога стигла клетва Владике Петра I која је уперена појединце, некад на братства и племена за непослушност и крађу (П. Миљанић, Постанак цетињске тамнице, Правник, Београд 1893, 537).

(17) М. Цемовић, АИИ, инв. бр. 126/II, 83.

порочно (17a). За лажно свједочење судска власт изрицала је казну батинањем која је, иначе, установљена за лужење чланом 80. Законика књаза Данила од 1885. године и Наредбом Министарства унутрашњих дјела од 25. II 1881. године (18). Казна јавним толагањем била је безчастећа казна и за кривца је имала последице једнаке грабанској смрти. Лажно заклинање, по интензитету, неупоредиво је тежи гријех и преступ од лажног свједочења, па су и санкције против кривоклетника свестрано теже. Он је на удару не само овоземањских власти и закона већ га кривоклетство прогони и у загробном животу (гријех кривоклетства пратиће га и „са ону страну гроба” и неће се „... у сјен црковни” копати) (18a).

У вријеме родовско-племенског друштва, до XIX вијека, да би се некоме допустила заклетва претпоставка је да је честит и морално непорочан. Лицу осумњиченом за преступ неће се допустити заклинање. За њега се куну други, обично његови рођаци и племеници. Ако је неко осумњичен за крађу клетвеници ће прво извијети да ли је осумњичени стварно извршио крађу и тек кад се увјере да то није учинио положиће заклетву и потврдити његову невиност (19). Не наће ли осумњичени чикога да се закуне за њега крив је и биће кажњен. Он или друштвени колектив коме припада (кућна заједница, братство) накнадиће општећеном штету насталу почињеним деликтом.

Бојазан од заклетве предохрана је против неоправданог посезања за туђим добром. Заклетва се полаже ради заштите и приватног и јавног интереса. Умир завађених братстава (20), међуплеменски договори о општим пословима, солидарност у борби против Турака потврђују се заклетвом. Закони се доносе „у име Бога” и санкционишу се заклетвом. Законик Владике Петра I од 1796. и 1803. године (21) донијет је „Во имја Господа Спаса нашего Исуса Христа”. „... Главари и вес збор Црногорскога общества...” на њега учинише „... свиколици заклетву, целујући честни и животворјашчи крст и свјатоје Евангелије...” (чл. 33. Законика). Данилов Законик од 23. априла 1855. године (22) потврдили су главари и старјешине „... од све Црнегоре и Брдах...” заклетвом „... на крст частни и свето еванђеље” да ће Законик чувати и по њему се владати и судути” (Чл. 95. Законика). У процесу стварања црногорске државе у првој половини XIX вијека снаге заинтересоване за државу,

(17a) Свједоци у спору могу бити људи „... који нису одпрне суду гриешили, ако ли су гриешили не могу правог повјерења код суда имати...” (чл. 87. Даниловог Законика).

(18) Зборник судских закона... II, Цетиње 1912, 91. Тако о кажњавању лажних свједока батинањем нема помена у писаним прописима та казна је у пракси удомаћена и примењивана је скоро у свим врстама спорова. Тако у једном случају, осамдесетих година XIX вијека, Сенат изриче кривцу казну за бесправну сјечу шуме тако да му се узме „... један или два брата и 25 тољака зато што лаже” (Држ. архив Црне Горе, Сенат 1878. II, 22. омот Катунске Нахџе, бр. 66; наведено по: Д. Вучковић, Шумарство и ловство у Црној Гори, Титоград 1972, 154.

(18a) Наредба МУД-а од 14. XII 1882. и од 14 I 1883. (Зборник судских закона... II, Цетиње, 1912, 122, 123, 126).

(19) М. Цемовић, н.д., 104.

(20) Над одром владике Петра I главари се заклинају да ће држати међуплеменски мир (А. Попов, Путешествије у Черногорију, Санктпетербург, 1847, 303.

(21) Зборник судских закона, наредаба... II, Цетиње, 1912, 1—2.

(22) Исто, 27—55.

објективно ограничене крајње оскудном производном основом и сиромаштвом једног анемичног и готово стагнантног друштва, нијесу имале моћи да организовањем чврстог и ефикасног апарата принуде замијене санкције религиозног карактера. Призивање божанства у условима опште заосталости било је једино могућа и цјелисходна мјера за постизање државотворних циљева. Теократски облик владавине у таквом друштву је историјски нужан и оправдан облик друштвеног уређења.

Значење и домашај заклетве у судском поступку предидијелени су одредбом чл. 87. Даниловог Законика. Не набу ли странке у поступку других доказа у прилог својих тврдњи „... остаје да један и други набу за себе четири поштена чојека, кои ће се заклети; кои ли узима више поштених људи да се за њега закуну онај добија разлог и правичу.“ Заклетва је, дакле, последње али пресудно доказно средство. Одлука Суда донијета на основу заклетве не трпи приговор. Доказна снага заклетве је изнад осталих доказ (23). Њеним полагањем клетвеник залаже душу и своја основна добра на овом свијету. Странке нуде једна другој заклетву. Нуђењем заклетве одустаје се од других доказа. Која од странака одбије да је положи губи спор. Полагање заклетве може се наредити и од стране суда. Употреба заклетве честа је при доказивању садржине усменог тестаментa који се као и заклетва држи за светињу. Прима се она садржина тестаментa на коју се закуну лица која су била присутна прављењу завјештаја (24). У кривичном поступку, макар били у питању и тешки деликти, заклетва свједока, ако се допусти, имала је пресудни значај. Она је оправдала кривца и изазивала ослобађајућу пресуду (25).

Заклетва је архаична обичајноправна установа. Што је друштво развијеније и писменије њена употреба бива ређа (26). Мјера употребе заклетве као доказа у судском и вансудском поступку сигуран је показатељ снаге обичајног права и трагова родовско-племенског друштва које то право изражава. Модерна судска процедура принципијелно избјегава

(23) У сентенцији Сената од маја 1846. године о умиру Ровчана и пребијању глава за главу, поводом главе Радована Петушина, решено је да ако „... по клетви...“ буде доиста у крању убијен да за њега збора није колико и за остале лупеже...“ (Правни зборник, Подгорица бр. 1—2/1934, 47) Узима се, дакле, да је нека чињеница јаче доказана ако је потврђена заклетвом.

(24) Јаглика, кћер Павића Ивљевића, из Дреношнице би удата у Марковину. Но, како не имаде порода са својом прђијом врати се у Дреношницу код братанића. Послије њене смрти њене двије братучеде затражише прђију. Приликом одлучивања у овом спору: „Сенат нареди да се поп и свједоци који су при умирању Јагликину били закуну, па ако кажу да је братанићу оставила добро, а ако не, да се све подијели на пола... узрока и апелације нема“ (Архив СР Црне Горе, Сенат 1873, 1878, ф. 136, Давије и пресуде сенатске из наследа права (преписи на 6 габака) одлука бр. 98).

(25) У одлуци Сената, о умиру Кнежевића и Боговића речено је: „за смрт дјетета Драга Кнежевића кои су држали на Боговиће да су га убили ми смо Сенати све саслушали њине давије и нашли дае клетва Боговића и Кнежевића, именоваше Шћепана Боговића, Мика Боговића, Тривка Шубарића, Бука Раичевића, Сима Цаковића, Мину Попова, да се закуну ови шест људи на шест сина јони се заклетше на своје синови како ние од руке Боговића никакве помоћи било у ту смрт и Кнежевићи бише задовољни и примише своеручно на карту... и узесмо у Боговића за наш трошак талиера 30“ (Архив СР Црне Горе, Сенат 1869, нар. и расп. 6—648, протокол за давије капитана Грубана Церовића, давије шаранске).

(26) А. С. Јовановић, Кривоклетство, Порота, Београд 1880, 149, 150.

заклетву као доказно средство. У Црној Гори, до средине XIX вијека, заклинањем су решавани не само појединачни већ и међуплеменски и међубратственички спорови ⁽²⁷⁾. И у другој половини XIX вијека, онда када је у других народа заклетва постала подредно и допунско доказно средство битно измијенила своју суштину и сүзнила круг лица која се куну ⁽²⁸⁾, црногорска законодавна и судска пракса је остала при заклетви као доказу изузетне и примарне — божанске снаге.

Све то говори о снажном упливу родовско-племенских установа на друштвене прилике Црне Горе у другој половини XIX вијека. Остаци ових установа у сукобу су и преплићу се са новонасталим приватно-својинским односима и њима одговарајућем начину мишљења. Тај сукоб је изразит у друштвеној свијести, посебно у приватно-правним односима гдје конзерватизам обичајног права одржава у животу и оне установе чија је основа превазиђена. Старе морално-етичке норме су на измаку, нове норме и друштвене вриједности нијесу стабилизоване. Процес робно-новчаних односа и систем вредности које тај процес изграђује дезорјентишу и доводе у недоумицу „племенског“ човјека. Служећи се аморалним средствима у богаћењу, имућнији друштвени слој разара његову егзистенцију. Остати при пословном поштењу и друштвеној етици из доба племена значило је осудити себе на пропаст. Природна је, стога, појава да се у црногорским капетанијама при крају XIX вијека кривоклетство умножило и да се „...просипљу: псовке, лажи, подметања па и крива клетва“, како то констатује поменута Наредба Министарства унутрашњих дјела од 14. децембра 1882. године. Припадало је прошлости вријеме када је „... међу Црногорцима била истинита и поштена ријеч највиша светиња, на коју се свако могао са највишом сигурношћу наслонити“ ⁽²⁹⁾. Кривоклетство је постало основна опасност која је стварала општу правну несигурност и ометала напоре државне власти за изградњу модерног судског система, успоравајући позитивизацију законских прописа о судском поступку. Кривоклетство је напад на материјалну истину и доводи до веома тешких последица ⁽³⁰⁾. Ово тим више што је у условима опште заосталости и скоро потпуне неписмености заклетва често бивала главно доказно средство. Писаних исправа нема, свјedoци су несигурни, међусобна солидарност братственика „ослобађа“ их обавезе да у спору свједоче један против другoга. Кривоклетство је тако постала акутна и за законодавно регулисање зрела појава. На то упућује и учесталост прописа о кривоклетству при крају XIX вијека.

Оштре мјере против кривоклетника нашле су свој најтежи облик у конституисању кривоклетства као посебне брачне сметње. Брак је у

⁽²⁷⁾ До књаза Данила није се другчије судило до „казивању с клетвом душевном“ (В. Врчевић, Огранци за историју Црне Горе, Цетиње, 62, 65, 68).

⁽²⁸⁾ У Србији у првој половини XIX вијека заклетва се тражи од свјетовњака, свештеници могу дати једино свечано обећање. У једном распису књаза Милоша наложено је да се заклетва допусти само у крајњој нужди „у недостатичности остали доказитељства“ (Р. Казимировић, Организација црквених судова, поступак и црквене казне, Правосуђе, Београд 1937, VI, 50).

⁽²⁹⁾ Наредба Министарства унутрашњих дјела од 14. XII 1882. године, Зборник судских Закона, . . . II, Цетиње 1912, 121).

⁽³⁰⁾ Каже се: „два без душе, трећи без главе“.

Црној Гори сматран важним друштвеним послом. Преко женидбе момка и удаје дјевојке пријатеље се и повезују братства да би, тако сједињена, у условима „безвлашћа“ лакше опстала и пружила отпор снажним братствима. И доцније, у вријеме стварања државе у XIX вијеку, утицај братства и државних органа на брак је снажан. Братство се пита за кога ће поћи дјевојка и из ког братства ће се оженити момак. Воља и наклоност вјереника се мало или нимало узимају у обзир. Обавезе брачника према друштву су примарне. Ко не извршава дужности према отаџбини не може бити ни у браку⁽³¹⁾. Циљ брака је да се изроде синов и кћери. У условима сиромашног и ратнички оријентисаног црногорског друштва опстати се могло са већим квантумом радника и ратника. Ко се није оженио и стекао пород тај није постигао циљ свога постојања. Њега средина сажајева и презире. На „ископање“ гледа се као на божју казну и проклетство. Осудити неког на „безбрачје“, оставити га без рода и порода, као што је учињено са кривоклетницама, значило је изложити га физичком и моралном нестајању.

Др Петар Стојановић

РЕЗЮМЕ

Клятвопреступление — брачная помехи в черногорском праве

Клятвопреступление в качестве особой брачной помехи установлено в Черногории специальными положениями в последнем десятилетии XIX века. Клятвенный обет у черногорцев рассматривался святыней. Нарушение клятвы влекло за собой санкции религиозного характера. Она давалась для защиты и частных и общественных интересов. Клятвой подкреплялись примирение враждовавших братств, межплеменные соглашения об общих делах, солидарность в борьбе против турок. Законы вступали в силу с момента о давания клятвы на них стареишиной. Значение клятвы как доказательства на суде и вне его являлось решающим. Клятва рассматривалась более веским доказательством, чем все другие доказательства. Принимая во внимание общую неграмотность и бедность черногорского общества, она в частых случаях являлась единственным возможным доказательством.

Появление клятвопреступлений во второй половине XIX века явилось результатом распада племенной системы общественных ценностей и возникновения частно-собственнических отношений и соответствующих возрений. Клятвопреступление угрожало личной и имущественной безопасности и мешало усилиям государственных властей создать современное судопроизводство. Строгие меры против нарушителей клятвы получили свою самую тяжелую форму в определении клятвопреступления как брачной помехи. Так как в Черногории брак рассматривался общественным долгом, а образование семьи являлось основной его целью, осуждение клятвопреступника на безбрачие и изгнание из своей среды фактически означало конец его физическому и моральному существованию.

(31) У једном прогласу Црногорцима, средином XIX вијека, којим их позива на борбу против Турака, Књаз Данило налаже: „...наредите сваки својој жени која му неће донијети тајин за њим да неће бит већ његова жена“ (Историјски записи, Цетиње 1/1953, 96).

SUMMARY

Perjury as an obstruction for marriage in the Montenegro law

Perjury was established as a separate obstruction for marriage in Montenegro by the special regulations passed in the late decades of the XIX century. Oath was considered a sacred act by Montenegrans. Its sanctions were of the religious character. It was taken for the purpose of protection of both private and public interests. Oath confirmed the reconciliation of the hostile brotherhoods, intertribal agreements on common affairs, the solidarity in the struggle against Turkey. Laws entered into force when the heads took the oath on them. The importance of oath as the evidence was decisive in court and out of it. It was the proof of greater strength than any other. In regard of the general illiteracy and poverty of the Montenegro society, an oath was often the only possible proof.

The appearance of perjury in the second half of the XIX century was the consequence of the break of the tribal system of social values and the origine of the private property relations and corresponding way of thinking. Perjury endangered the security of both persons and properties and obstructed the government efforts for creation of a modern judicial procedure. Strict measures against perjurers got their gravest form when perjury was constituted as an obstruction for marriage. As marriage in Montenegro was considered a social obligation with the basic purpose of the continuation of family, the condemnation on celibate and »dying away« actually meant physical and moral disappearance.

RESUMÉ

Le faux serment comme empêchement au mariage dans le droit monténégrin

Le faux serment en tant qu'empêchement au mariage particulier a été institué au Monténégro par les prescriptions spéciales adoptées dans les dernières décennies du XIXème siècle. Le serment est considéré chez les Monténégrins comme un acte sacré. A la suite de serment sont les sanctions de caractère religieux. Le serment est prêté dans le but de la protection tant de l'intérêt privé que de l'intérêt public. Par le serment est confirmé la paix des clans brouillés- les ententes entre les tribus sur les affaires générales, la solidarité dans la lutte contre les Turcs. Les lois entrent en vigueur quand les chefs prêtent serment sur ces lois. La signification du serment en tant que moyen probant dans le tribunal et hors le tribunal est décisive. Le serment est une preuve plus forte que n'importe quelle autre preuve. Eu égard à l'analphabétisme général et à l'indigence de la société monténégrine le serment était souvent la seule preuve possible.

L'apparition du faux serment dans la deuxième moitié du XIXème siècle est la conséquence de la destruction du système tribal des valeurs sociales et de la naissance des rapports de propriété privé et des façons de penser qui leurs correspondent. Le faux serment met en danger la sécurité personnelle et la sécurité des biens et il entrave les efforts des pouvoirs publics consistant à édifier la procédure judiciaire moderne. Les mesures sévères contre les parjures ont obtenu leur plus lourde forme dans la constitutions du faux serment en tant qu'empêchement au mariage. Vu qu'au Monténégro le mariage est considéré comme une obligation sociale et que l'acquisition de la progéniture était son but principal, la condamnation du parjure au célibat et à »l'extermination« signifiait sa disparition physique et morale.